

ОГЛЯД ІНСТРУМЕНТІВ ПІДТРИМКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ (квітень – травень 2024 р.)

Податкова та митна політика

Громадяни та бізнес сумлінною сплатою податків до бюджету фінансово підтримують обороноздатність і соціально-економічну стійкість України. За даними Державної казначейської служби, за січень – квітень 2024 р. до загального фонду державного бюджету надійшло 623,5 млрд грн, зокрема у квітні 2024 р. – 154,6 млрд грн. Серед платежів, справляння яких контролюють податкові та митні органи, основні надходження отримано за рахунок:

- ПДВ з увезених на митну територію України товарів – 148,3 млрд грн, зокрема у квітні – 39,3 млрд грн;
- податок на прибуток підприємств – 99,9 млрд грн, зокрема у квітні – 3,2 млрд грн;
- ПДВ з вироблених в Україні товарів – 92,2 млрд грн (зібрано – 136,8 млрд грн, відшкодовано – 44,7 млрд грн), зокрема у квітні – 23,2 млрд грн (зібрано – 35,2 млрд грн, відшкодовано – 12,0 млрд грн). Динаміка бюджетного відшкодування ПДВ залишається відносно сталою (*рис. 1*);
- податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) та військового збору – 61,7 млрд грн, зокрема у квітні – 16,8 млрд грн;
- акцизний податок – 56,5 млрд грн, зокрема у квітні – 17,3 млрд грн;
- дивіденди від підприємств з державною часткою власності – 32,3 млрд грн;
- ввізне та вивізне мито – 16,3 млрд грн, зокрема у квітні – 4,0 млрд грн;
- рентна плата за користування надрами – 14,7 млрд грн, зокрема у квітні – 5,3 млрд грн.

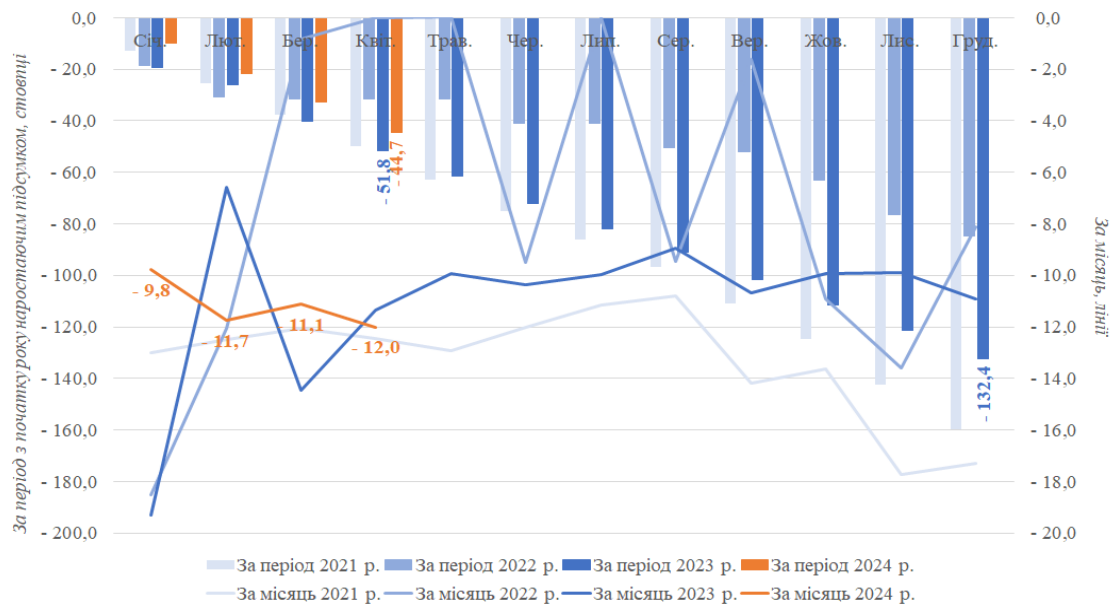

Рис. 1. Динаміка бюджетного відшкодування ПДВ у 2021–2024 рр., млрд грн
Джерело: Складено за даними ДПС та Міністерства фінансів України.

За підсумками чотирьох місяців 2024 р. виконання розпису доходів Державною податковою службою України (ДПС) становило 112,6 % (+38,2 млрд грн), Державною митною службою України (Держмитслужбою) – 108,4 % (+14,4 млрд грн). Зокрема у квітні 2024 р., після розблокування українського кордону, Держмитслужба перевиконала план на 6,3 млрд грн.

Крім того, у квітні 2024 р. Національний банк України перерахував до державного бюджету 38,6 млрд грн свого прибутку.

Також протягом січня – квітня 2024 р. важливим джерелом доходів державного бюджету залишалися кошти, отримані Україною у вигляді міжнародної допомоги (грантів) – 40,3 млрд грн, зокрема у квітні – 2,7 млрд грн.

Загалом у січні – квітні 2024 р., до загального і спеціального фондів державного бюджету надійшло 845,6 млрд грн податків, зборів та інших платежів, зокрема у квітні – 203,5 млрд грн.

Надходження ЄСВ до Пенсійного фонду та фондів соціального страхування в січні – квітні 2024 р. становили 163,1 млрд грн, зокрема у квітні – 44,4 млрд грн. Позитивну роль для загальної динаміки ПДФО та ЄСВ відіграють надходження з грошового забезпечення військовослужбовців.

Уряд подав на ратифікацію до Верховної Ради України Конвенцію між урядом України та урядом Японії про усунення подвійного оподаткування. Зокрема, Конвенція та Протокол до неї встановлюють правила розподілу між Україною і Японією прав оподаткування певних видів доходів, що їх одержують резиденти однієї держави з джерел в іншій державі. Крім того, у Конвенції визначаються методи усунення Україною і Японією подвійного оподаткування, встановлюються домовленості щодо обміну податковою інформацією між податковими органами держав та проведення процедури взаємного узгодження.

Таким чином, Конвенція та Протокол до неї сприятимуть уникненню подвійного оподаткування, запобіганню ухиленню від сплати податків, взаємному зменшенню податкових перешкод для закордонних інвестицій і торгівлі.

Уряд затвердив Порядок ведення Єдиного державного реєстру обладнання для підготовки або обробки тютюну. Кабінет Міністрів України прийняв постанову від 26 квітня 2024 р. № 466 «Про затвердження Порядку ведення Єдиного державного реєстру обладнання для підготовки або обробки тютюну, тютюнової сировини, промислового виробництва тютюнових виробів». Реалізація постанови дасть змогу привести нормативно-правові акти уряду у відповідність до вимог Закону України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, спиртових дистилатів, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального» від 19 грудня 1995 р. № 481/95-ВР зі змінами у частині уточнення переліку обладнання для промислового виробництва тютюнових виробів, яке повинно бути внесено до Єдиного державного реєстру.

Ухвалення постанови сприятиме зменшенню нелегального виробництва й обігу тютюнової сировини та тютюнових виробів, що збільшить надходження податків до бюджету. Крім того, ухвалення постанови було необхідне для виконання зобов'язань України у сфері європейської інтеграції.

ДПС повідомила про завершення кампанії подання контролюючими особами Звітів про контрольовані іноземні компанії (КІК) за 2022 та 2023 звітні періоди. За оперативними даними 11 391 контролером подано 30 057 Звітів про контрольовані іноземні компанії (далі – Звіт) щодо 14 116 КІК. Так, 11 143 фізичними особами подано 29 355 Звітів про 13 755 КІК та 248 юридичними особами подано 702 Звіти про 361 КІК. Основними країнами реєстрації КІК є: Республіка Польща – 25 %, Сполучене Королівство – 13 %, Сполучені Штати Америки – 11 %, Республіка Кіпр – 9 %, Естонська Республіка – 7 %, інші країни – 35 %. За результатами декларування сума податку до сплати становить 1 776 млн грн (рис. 2).

Отже, завдяки міжнародному інструменту звітування про КІК для протидії мінімізації оподаткування, державний бюджет України отримує додаткові надходження, які спрямовуються на зміцнення обороноздатності держави.

Рис. 2. Результати кампанії подання контролюючими особами Звітів про контрольовані іноземні компанії

Джерело: ДПС.

ДПС за підтримки Світового банку проводить незалежне Глобальне опитування платників податків. У приватній частині Електронного кабінету розміщено повідомлення Світового банку з пропозицією долучитися до загальнонаціонального опитування та посиланням на сторінку з інформацією про проект. Метою опитування є дослідження проблем і бар'єрів, які заважають українському бізнесу вести бухгалтерський облік та адміністрування податків. За результатами опитування Світовий банк сформує пакет рекомендацій уряду України щодо дерегуляції та спрощення вимог у веденні звітності та обліку.

Отже, Україна виконує взяті на себе зобов'язання у сфері податкової політики. Опитування проводиться відповідно до зобов'язань, узятих Україною згідно з листом про наміри уряду України та Національного банку України до Міжнародного валютного фонду від 24 березня 2023 р. та Національної стратегії доходів до 2030 року, схваленої розпорядженням КМУ від 27 грудня 2023 р. № 1218-р.

Зафіксовано зниження частки тіньового сектора тютюнового ринку. За даними останньої хвили моніторингу, рівень нелегальної торгівлі тютюновими виробами в Україні знизився з рекордних 25,7% у жовтні 2023 р. до 19,1% у березні 2024 р. (рис. 3).

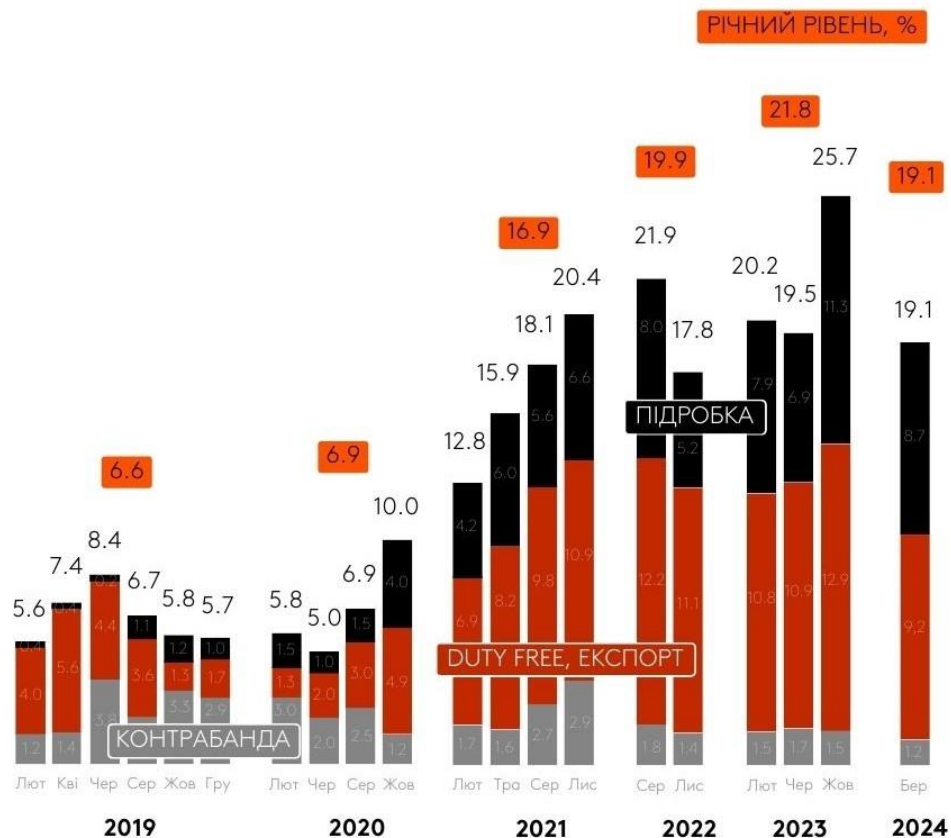

Рис. 3. Рівень нелегальної торгівлі тютюновими виробами в Україні в 2019–2024 рр., %

Джерело: Kantar Україна¹.

¹ Моніторинг нелегальної торгівлі тютюновими виробами в Україні 2024. Хвиля 1. Kantar Україна. 2024. 09 трав. URL: https://www.kantar.com/ua/inspiration/ait/monitoring-nekehalnoi-torgivli-tutunovyh-vyrobiv_berezen-2024

Дослідження на регулярній основі проводить компанія «Kantar Україна» на замовлення провідних вітчизняних виробників тютюнових виробів. За оцінками компанії, станом на березень 2024 р. обсяг тіньового ринку сигарет в Україні зменшився до 7 млрд штук. Знизились як частка підробленої продукції, так і частка продукції, яка маркована написом «Duty Free» або призначена для експорту, але нелегально продається в Україні. Та, попри значне зменшення нелегальної торгівлі тютюновими виробами, річні втрати бюджету через тіньовий ринок цигарок оцінюють у 24 млрд грн.

64 % нелегальних тютюнових виробів реалізують через кіоски та магазини. Лідерами розповсюдження нелегальної тютюнової продукції є шість областей України, де реалізується 67 % такої продукції: Дніпропетровська область – 18 %, Одеська – 13 %, Київ і Київська область – 11 %, Харківська – 10 %, Хмельницька – 8 %, Львівська область – 6 %.

Отже, посилення контролю за реалізацією нелегальної тютюнової продукції з боку держави в особі Комітету Верховної Ради України з питань фінансів, податкової та митної політики, Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України з питань економічної безпеки, контролюючих та правоохоронних органів забезпечило в I кварталі 2024 р. зниження рівня нелегальної торгівлі тютюновими виробами.